

BAŞKENT ÜNİVERSİTESİ

BİLİMSEL ARAŞTIRMA VE YAYIN ETİĞİ YÖNERGESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

Amaç, Kapsam, Dayanak, Tanımlar

Amaç

Madde 1 – (1) Bu yönergenin amacı, bu düzenlemenin kapsamına giren her tür bilimsel araştırma, çalışma, yayın ve etkinliklerde uyulması gereken etik kurallarını ve Başkent Üniversitesi bilimsel araştırma ve yayın etiği kurullarının görev, yetki, sorumlulukları ile çalışma usul ve esaslarını belirlemektir.

Kapsam

Madde 2 – (1) Bu yönerge,

- a) Başkent Üniversitesi öğretim elemanları ve öğrencileri tarafından gerçekleştirilen bilimsel araştırma ve çalışmalar ile gerçekleştirilen bilimsel etkinlikler, desteklenen ve/veya yürütülen tezler, bilimsel araştırma-geliştirme projeleri veya yapılan yayınlar ile ilgili araştırma ve yayın etiği konularını,
- b) Başkent Üniversitesi mensuplarınca yurtiçinde ve yurtdışında her çeşit basın görsel ve işitsel yayın organlarında yayımlanan ya da yayımlanmak üzere gönderilmiş olan her tür yayımla ilgili yayın etiği sorunlarını,
- c) Başkent Üniversitesi mensuplarınca biyomedikal araştırmalarda kullanılacak deneklerde ve ekoloji ile ilgili çalışmalarda yapılan etik ihlallerini, kapsar.

Dayanak

Madde 3 – Bu yönergenin hazırlanmasında Yükseköğretim Kurulu Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi esas alınmıştır.

Tanımlar

Madde 4 – (1) Bu Yönergede geçen;

- a) Üniversite: Başkent Üniversitesi ile bünyesinde yer alan fakülteler, enstitüler, yüksekokullar, konservatuvar, araştırma ve uygulama merkezlerini,
- b) Denek: üzerinde araştırma, inceleme, deney veya değerlendirme yapılan canlı varlıkları, ifade eder.

İKİNCİ BÖLÜM

Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiğine Aykırı Eylemler

Madde 5 – (1) Bilim araştırma ve yayın etiğine aykırı eylemler şunlardır:

- a) İntihal: Başkalarının özgün fikirlerini, metotlarını, verilerini, uygulamalarını, yazılarını, şekillerini veya eserlerini bilimsel kurallara uygun biçimde atıf yapmadan kısmen veya tamamen kendi eseriymiş gibi sunmak,
- b) Sahtecilik: Bilimsel araştırmalarda gerçekte var olmayan veya tahrif edilmiş verileri kullanmak,

c) Çarpıtma: Araştırma kayıtları veya elde edilen verileri tahrif etmek, araştırmada kullanılmayan yöntem, cihaz ve materyalleri kullanılmış gibi göstermek, destek alınan kişi ve kuruluşların çıkarları doğrultusunda araştırma sonuçlarını tahrif etmek veya şekillendirmek,

d) Tekrar yayım: Mükerrer yayınlarını akademik atama ve yükselmelerde ayrı yayınlar olarak sunmak,

e) Dilimleme: Bir araştırmanın sonuçlarını araştırmanın bütünlüğünü bozacak şekilde, uygun olmayan biçimde parçalara ayırıp birden fazla sayıda yayımlayarak, bu yayınları akademik atama ve yükselmelerde ayrı yayınlar olarak sunmak,

f) Haksız yazarlık: Aktif katkısı olmayan kişileri yazarlar arasına dâhil etmek, aktif katkısı olan kişileri yazarlar arasına dâhil etmemek, yazar sıralamasını gereksiz ve uygun olmayan bir biçimde değiştirmek, aktif katkısı olanların isimlerini yayım sırasında veya sonraki baskılarda eserden çıkarmak, aktif katkısı olmadığı halde nüfuzunu kullanarak ismini yazarlar arasına dâhil ettirmek,

(2) Diğer etik ihlali türleri:

a) Destek alınarak yürütülen araştırmaların yayınlarında destek veren kişi, kurum veya kuruluşlar ile onların araştırmadaki katkılarını açık bir biçimde belirtmemek,

b) Henüz sunulmamış veya savunularak kabul edilmemiş tez veya çalışmaları, sahibinin izni olmadan kaynak olarak kullanmak,

c) İnsan ve hayvanlar üzerinde yapılan araştırmalarda etik kurallara uymamak, yayınlarında hasta haklarına saygı göstermemek,

ç) İnsanlarla ilgili biyomedikal araştırmalarda ve diğer klinik araştırmalarda ilgili mevzuat hükümlerine aykırı davranmak,

d) İncelemek üzere görevlendirildiği bir eserde yer alan bilgileri eser sahibinin açık izni olmaksızın yayımlanmadan önce başkalarıyla paylaşmak,

e) Bilimsel araştırma için sağlanan veya ayrılan kaynakları, mekânları, imkânları ve cihazları amaç dışı kullanmak,

f) Dayanaksız, yersiz ve kasıtlı etik ihlali suçlamasında bulunmak.

g) Bilimsel bir çalışma kapsamında yapılan anket ve tutum araştırmalarında katılımcıların açık rızasını almadan ya da araştırma bir kurumda yapılacaksa ayrıca kurumun iznini almadan elde edilen verileri yayımlamak,

h) Araştırma ve deneylerde, hayvan sağlığına ve ekolojik dengeye zarar vermek,

ı) Araştırma ve deneylerde, çalışmalara başlamadan önce alınması gereken izinleri yetkili birimlerden yazılı olarak almamak,

i) Araştırma ve deneylerde mevzuatın veya Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelerin ilgili araştırma ve deneylere dair hükümlerine aykırı çalışmalarda bulunmak.

j) Araştırmacılar ve yetkililerce, yapılan bilimsel araştırma ile ilgili olarak muhtemel zararlı uygulamalar konusunda ilgilileri bilgilendirme ve uyarma yükümlüğüne uymamak,

k) Bilimsel çalışmalarda, diğer kişi ve kurumlardan temin edilen veri ve bilgileri, izin verildiği ölçüde ve şekilde kullanmamak, bu bilgilerin gizliliğine riayet etmemek ve korunmasını sağlamamak,

I) Akademik atama ve yükseltme başvurularında bilimsel araştırma yayınlara ilişkin yanlış veya yanıltıcı beyanda bulunmak.

Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiğine Aykırı Olarak Değerlendirilemeyecek Haller

Madde 6 - (1) Bir başkasının özgün üslup ve ifadesinin aynen kullanmamak şartıyla, anonim bilgilerin, bilim alanlarının temel bilgilerinin, matematik teoremleri ve ispatları gibi önermelerin çalışmalarında kullanılması etik ihlal olarak değerlendirilemez.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Üniversite Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurullarının Oluşumu,

Görevleri, Çalışma Usul ve Esasları

Kurulların Oluşumu

Madde 7 – (1) Üniversite bilimsel araştırma ve yayın etiği kurulları sosyal ve beşeri bilimler, sağlık bilimleri ile fen ve mühendislik bilimleri alanlarında oluşturulur. Bu kurullar üniversitenin sosyal ve beşeri bilimler, fen ve mühendislik bilimleri ve sağlık bilimlerinin her birinden farklı alanlarda görev yapan profesör unvanına sahip öğretim üyeleri arasından iki yıllık süreyle Rektör tarafından seçilen yedişer üyeden oluşur. Kurullarda her kurulun ilgi alanındaki fakültelerden en az birer üye temsilci bulunması sağlanır.

(2) Bilimsel araştırma ve yayın etiği kurulları başkanları Rektör tarafından seçilir. Her bir bilimsel araştırma ve yayın etiği kurulu başkanı kurul üyeleri arasından bir kişiyi başkan yardımcısı olarak seçer. Başkanın görevinin sona ermesiyle birlikte başkan yardımcılığı görevi de sona erer.

(3) Gerekli görülmesi halinde çalışmaların verimliliğini sağlamak amacıyla farklı bilim alanları için farklı bilimsel araştırma ve yayın etiği kurulları oluşturulabilir.

(4) Belirlenen kurul üyeleri hakkında etik ihlalinde bulduklarına dair kesinleşmiş bir adli veya idari karar veya tespit bulunmamalıdır.

(5) Rektör, bir etik kurul üyesinin görevini, süresi bitiminden önce sonlandırabilir.

(6) Etik kurallarına aykırı eylemi tespit edilen etik kurulu üyesinin görevi, rektörün bu konudaki kararının kendisine tebliği ile sona erer.

(7) Görev süresi biten bir üye aynı usulle yeniden atanabilir. İzinsiz veya özürsüz olarak üst üste üç toplantıya katılmayan veya en az altı ay süreyle izinli olan üyenin, üyeliği kendiliğinden sona erer. Herhangi bir nedenle boşalan üyelik için, aynı usulle yeni üye seçilir.

(8) Bilimsel Araştırma ve yayın etiği kurullarının sekreteryası Başkent Üniversitesi Hukuk Müşavirliği tarafından yürütülür.

Kurulların Görevleri

Madde 8- Bilimsel araştırma ve yayın etiği kurullarının görevleri şunlardır:

(1) Bu yönergede belirtilen ilkelere ya da bilimsel araştırma ve yayın etiğine aykırı fiillerde ilgili duyum ve başvuruları incelemek, gerektiğinde rektörlük aracılığıyla uzman bilirkişi görüşü almak, ilgili kişi ve kurumlarla yazışmalar yapmak, bilgi istemek ve inceleme kapsamında gerekli işlemleri yapmak, tüm belgeler toplandıktan sonra inceleme sonucunda alınan kararları Rektörlüğe sunmak.

(2) Akademik, araştırma ve yayın etiği konularında muhtemel etik dışı eylemleri ortadan kaldırmak için, ilgili birim ya da kurum ve kuruluşlar ile işbirliği yaparak eğitici faaliyetler düzenlenmesini sağlamak üzere Rektörlüğe önerilerde bulunmak.

Etik Kurullarının Toplantı Usul ve Esasları

Madde 9 – (1) Bilimsel araştırma ve yayın etiği kurulları üye tam sayısının salt çoğunluğuyla toplanır ve karar alır. Başkanın katılmadığı toplantılarda başkan yardımcısı, bilimsel araştırma ve yayın etiği kurulları toplantılarına başkanlık eder.

(2) Bilimsel araştırma ve yayın etiği kurulları gerektiğinde, Rektörün onayı ile uzman bilirkişilerden görüş alabilir.

(3) Aşağıdaki kişiler etik soruşturmalarda uzman bilirkişi olarak görevlendirilemez:

a) İlgilinin lisansüstü tez danışmanları veya doçentlik jürilerinde görev almış öğretim üyeleri,

b) İlgilinin kendi üniversitesinde görev yapan öğretim üyeleri,

c) İlgilinin eşi ve üçüncü dereceye kadar (üçüncü derece dâhil) kan veya sıhrî hısımları,

ç) İlgili ile aralarında husumet bulunduğu mahkeme kararı ile belgelenen kişiler.

(4) İlgilinin çalıştığı bilim alanındaki anabilim dalında öğretim üyesi bulunmaması halinde, en yakın bilim dalında çalışan öğretim üyeleri arasından bilirkişi atanabilir. Ayrıca etik ihlal iddiasının hukuki anlam ve kapsamına ilişkin olarak bir hukukçu bilirkişi de görevlendirilebilir. Birden fazla bilirkişi atanması halinde her bilirkişi ayrı rapor tanzim eder.

(5) Bilirkişiler dosya kendilerine ulaştığı andan itibaren en geç bir ay içerisinde konuya ilişkin raporu kendisine gönderilen örneğe uygun olarak hazırlayıp gönderirler. Bu süre bir defaya mahsus olmak üzere en çok bir ay uzatılabilir.

(6) Bilimsel araştırma ve yayın etiği kurulları üyeleri kendileriyle ilgili veya kendilerinin daha önce birlikte çalışma yaptıkları kişilerle ve etik ihlalde bulunduğunu iddia ettikleri kişilerle ilgili etik ihlali iddialarının görüşüldüğü toplantılara katılamazlar.

Etik Kurullarına Başvuru ve Kurulların Çalışma Esasları

Madde 10 - (1) Rektörlüğe ulaştırılan etik ihlali iddiaları inceleme yapılmak üzere tüm bilgi ve belgeler bilimsel araştırma ve yayın etiği kurullarına iletilir.

(2) Her başvuru için ayrı bir dosya açılır. Bilimsel araştırma ve yayın etiği kurullarının inceleme sürecinde diğer kurum ve kuruluşlarla her türlü yazışmalar Rektörlük aracılığıyla yapılır.

(3) Üniversiteye gönderilen ve etik ihlal iddiası içeren şikâyet ve ihbar dilekçelerinde, kişilerin doçentlik başvuru sürecinin devam ettiğinin de belirtilmesi halinde hakkında etik ihlal iddiası bulunan kişinin devam eden bir doçentlik başvurusunun bulunup bulunmadığı hususu Üniversite tarafından derhal Üniversitelerarası Kurul Başkanlığından sorulur. Üniversitelerarası Kurul Başkanlığınca devam eden doçentlik başvurusunun bulunduğu bildirilmesi halinde iddialar ile ilgili tüm bilgi ve belgeler Üniversitelerarası Kurul Başkanlığına gönderilir.

(4) Hakkında etik ihlali iddiası bulunan kişiden iddialara ilişkin olarak gerekli bilgi ve belgeler ile birlikte yazılı savunmaları istenir. İlgili kişiler, bilimsel araştırma ve yayın etiği kurulunun savunma talep yazısının kendilerine ulaştığı tarihten itibaren on beş gün içerisinde yazılı savunmalarını vermedikleri takdirde, bu durumun savunma istem yazısında belirtilmesi koşuluyla Kurul, diğer bilgi ve kanıtlara dayalı olarak karar verir. Hakkında inceleme

başlatılanlar, yazılı savunmalarını sunmak üzere iddiaları içeren evrakların bir örneğinin kendilerine verilmesini talep etmeleri halinde, incelemeyi yürüten ilgili kurulca savunma istenmesi yönünde bir karar alınmaksızın da doğrudan yazılı savunmalarını sunabilirler. Ancak bu halde bu kişilerden yeniden yazılı savunma istenmeden de incelemeye devam edilebilmesi için, iddiaları içeren evrakların teslimine ilişkin tutanakta, teslim tarihinden itibaren on beş gün içerisinde savunmasını vermedikleri takdirde diğer bilgi ve kanıtlara dayalı olarak karar verileceğinin açıkça belirtilmesi şarttır. Kurul, gerekli gördüğü hallerde savunmayı sözlü olarak da alabilir.

(5) Hazırlanan raporlar, ilgili bilimsel araştırma ve yayın etiği kurulunda tartışmaya açıldıktan sonra oylanır ve kesin rapor kurul üyelerince imzalanır. Karara muhalif kalan üye karşı oy gerekçesini yazılı olarak belirtmek zorundadır. Bilimsel araştırma ve yayın etiği kurullarınca alınan nihai kararlar inceleme raporu niteliğinde olup, bu kararlar onaylanmak ya da başka bir karar alınmak üzere rektöre sunulur. Etik ihlali saptanan kişilerle ilgili olarak Kurulca düzenlenen rapor konusunda Rektörlük gerekli adli ve/veya idari işlemleri başlatır. Etik ihlali iddiasında bulunan kişi ve kuruluşlar, başvuruları ile ilgili olarak alınan kararlar hakkında Rektörlük tarafından bilgilendirilir.

(6) Kurul üyeleri, uzman bilirkişiler yaptıkları incelemeyle ilgili edindikleri bilgi ve belgeleri açıklayamazlar.

(7) Bilimsel araştırma ve yayın etiği kurullarının inceleme sürecinde diğer kurum ve kuruluşlarla her türlü yazışmalar rektörlük aracılığıyla yapılır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Çeşitli ve Son Hükümler

Madde 11- (1) Bilimsel araştırma ve yayın etiğine aykırı eylemlerde bulunduğu tespit edilen kişiler hakkında ilgili mevzuat uyarınca gerekli disiplin işlemleri ile diğer idari, hukuki ve cezai işlemler rektörlük tarafından yapılır.

(2) Etiğe aykırı eyleme konu olan eserle daha önce akademik unvan elde edilmiş ise kişi hakkında yapılan işlemler sonucunda alınan etik ihlal kararı sebebiyle bu unvanın geri alınıp alınmayacağı hususu da rektörlük tarafından değerlendirilir.

(3) Etiğe aykırı eylemlerin gerçekleşmesi halinde asıl müellif, zarar gören veya hakları olumsuz etkilenen kişi ve kuruluşların rıza göstermesi ilgililerin sorumluluğunu ortadan kaldırmaz.

Madde 12 – (1) Bilimsel araştırma ve yayın etiğine aykırı bir eylemin tespit edilmesi halinde rektörlük tarafından ilgili yayının ortak yazarlarının görev yaptıkları kamu kurumuna da bilgi verilir.

(2) Etik ihlal kararları en geç bir ay içerisinde Yükseköğretim Kurulu Başkanlığına bildirilir.

Gizlilik

(3) Bilimsel araştırma ve yayın etik kurullarının kararları, genel düzenlemeler dışında gizlidir, etik kurulların tespitleri hakkında bu yönergede belirtilen kişi ve kuruluşlar ile başvuru sahibinden başkasına bilgi verilmez.

Yeniden İnceleme

Madde 13 – (1) Bilimsel araştırma ve yayın etiği kurullarında incelenen bir eser hakkında aynı iddialarla yapılan mükerrer başvurular dikkate alınmaz. Bu halde eserlerin ve eserlere ilişkin iddiaların tamamen aynı olduğunun ilgili bilimsel araştırma ve yayın etiği kurullarınca tespit edilmesi şarttır.

Etik İhlallerine İlişkin Kayıtlar

Madde 14 – (1) Bilimsel Araştırma ve Yayın Etik Kurullarının belge ve kararları Rektörlük tarafından gizlilik ilkesine riayet edilmek suretiyle uygun bir şekilde dosyalanıp saklanır.

Madde 14 – (2) Doçentlik başvurusu dışında kalan kişiler hakkında ki şikâyet ve ihbarlara konu eylemi üniversitemizde görevli olduğu sırada gerçekleştirilmesi durumunda gerekli inceleme ve değerlendirme yapılarak karara bağlanır.

Yürürlük

Madde 15 – (1) Bu Yönerge, Üniversite Senatosu tarafından kabulü tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme

Madde 16 – (1) Bu Yönerge hükümlerini Rektör yürütür.